

N:o 28.

Ank. till Riksd. kansli den 13 april 1888, kl. 3 e. m.

*Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 8,
i anledning af väckta motioner om ändring af gäl-
lande stadganden rörande grunderna och sättet för
markegångsprisens bestämmande.*

Markegångsinstitutionen i vårt land har sin rot i vårt gamla grundskattesystem och det sätt, hvarpå statsverket intil senaste tider disponerat inkomsten af grundskatterna. Räntan bestod af spanmål och en mängd andra persedlar eller prestationer, kronotionden åter af endast spanmål, och båda skatterna utgingo ursprungligen in natura. Redan tidigt började kronan anvisa inkomsten af vissa hemmans ränta eller tionde dels såsom lön åt embets- och tjänstemän, dels såsom understöd åt allmänna verk och inrättningar, kyrkor eller fromma stiftelser, dels ock såsom godtgörelse för vissa, hemman eller lägenheter ålagda besvär, t. ex. rustning, lotsning, gästgifverihållning m. m.; ja, kronan afhände sig till och med eganderätten till räntan af åtskilliga hemman, hvarigenom det slag af frälsehemman uppkom, som benämnas skattefrälsehemman; och hade i alla dessa fall den, som fått åt

sig upplåten räntan eller tionden, att sjelf direkt uppbära densamma. Då emellertid förhållanden kunde inträffa, som gjorde det för allmogen svårt eller omöjligt att utgöra räntorna in natura, blef det nödigt att bestämma en norm, hvarefter desamma kunde få med penningar lösas, i hvilket afseende, och sedan försök gjorts med ett oföränderligt pris, det s. k. kronovärdiet, bestämdes att lösen skulle erläggas »eftersom varorna i nästa köpstad gällde» eller »efter det köp och den markegång, som är i köpstäderna inom lagsagan den tiden som utlagorna böra utgå.» Skiljaktiga meningar mellan räntegifvare och räntetagare gjorde dock ytterligare bestämmelser nödiga, och uppdrogs det åt landshöfdingarne att efter samråd med tvenne män af hvart riksstånd, en räntegifvare och en räntetagare, fastställa markegång till rättelse för räntornas lösande med penningar samt afgöra derom uppkommande tvister, hvarjemte städernas magistrater och kronofogdarne fingo sig ålagdt att till landshöfdingarne insända uppgift å de i skatterna ingående varors rätta värde vid afradstiden. Med tiden öfvergick beslutanderätten från landshöfdingarne till de af dem inkallade deputerade för riksstånden, men enär dessa befunnits missbruka sin magt, blef det åt kammarkollegium uppdraget att rätta felaktigheter »till sitt behöriga medium» eller att med andra ord granska och fastställa markegångstaxorna. Detta förhållande blef dock ändradt efter nya statskicketets införande, då, med tillämpning af stadgandet i 75 § regeringsformen, kammarkollegii befogenhet inskränktes till hvad den allt sedan varit eller att såsom en öfverordnad instans pröfva de besvär, som anföras öfver den af deputerade fastställda markegången, hvarjemte och då enligt allmänna lagen Tomedag (den 21 december) vore rätter afradsdag samt möjligen anförda besvär till den tiden borde vara afgjorda, tiden för markegångssättningen, som förut egt rum fram i december månad, tillbakaflyttades till början af november månad. Den sekelgamla frågan om de i den ordinarie räntan ingående persedlars omsättning och förenkling började omsider nalkas sin lösning. Att omsätta samtliga räntepersedlarne i penningar, dertill var dock tiden ännu icke mogen, utan man åtnöjdes med att bibehålla några få, förnämligast spanmål, såsom hufvudräntepersedlar och att omsätta de öfriga antingen till hufvudräntepersedlar eller till penningar; hufvudräntepersedlarne skulle lösas med penningar, men enär man till grund härför icke ville lägga det gamla förhållandet eller hvarje års skiftande markegångspris, med afseende hvarå med rätta anmärkts, att skattebeloppet icke stode i rättvist förhållande till de skattskyldiga egendomarnas afkastning, utan tvärtom ökades i samma mån, som då-

liga skördar eller missväxt minskade tillgångarne för de skattskyldige till skattens utgörande, beslöt man i stället, att räntorna skulle hvarje år lösas efter ett på förhållandena under någon längre tidsperiod grundadt *medelpris*, hvarigenom man hoppades få olikheterna emellan de goda och onda åren utjemnade, och till medelpris antogs medium af *tio* års markegång. Man hade dock iakttagit, att den markegång, som sattes i början af november månad, då årets nyss inbergade skörd ännu icke i större myckenhet utkommit i marknaden, icke på ett fullt tillförlitligt sätt angafve prisen för skatteåret i dess helhet, hvilka pris gemenligen vunne stadga först längre fram under vinterns lopp; af sådan anledning ville man icke låta nämnda markegångspris ingå i beräkningen af det tioåriga medelpriset, utan beslöt man att i dess ställe taga ett nytt särskildt *årspris*, grundadt på förhållandena under månaderna oktober—mars; och enär detta årspris tydligtvis icke kunde bestämmas förr än efter mars månads utgång, men det tioåriga medelpriset, hvarefter räntorna skulle lösas, borde vara känt redan vid afradstiden i december månad, fann man sig af praktiska skäl föranlåten att i stället för skatteårets årspris taga det föregående årets på enahanda sätt bestämda årspris, hvaraf följden blef den, att det tioåriga medelpriset eller, såsom det vanligen benämnes, medelmarkegångspriset för hvarje år kom att utgöra medium af de tio nästföregående årens årspris utan att röna någon påverkan af det löpande årets prisförhållanden. Det gamla sättet för årsmarkegångens bestämmande måste likväl bibehållas dels såsom öfvergångsstadgande, der hinder för medelprisets tillämpning af en eller annan anledning kunde möta, dels ock med hänsyn till frälseräntorna, på hvilkas beskaffenhet och utgörande de nya stadgandena icke finge i någon mån inverka. På sådana grunder är den ännu i väsentliga delar gällande kongl. kungörelsen angående grunderna och sättet för markegångsprisens bestämmande den 11 maj 1855 byggd, för hvars stadganden, såsom de nu lyda, här skall i korthet redogöras. I hvarje län upprättas markegångstaxa årligen af åtta inom länet bosatta, för sakkunskap och oveld kända, af vederbörande landsting utsedda deputerade, som för ändamålet sammanträda i länsresidenset å viss dag i november månad före den 5 under ordförandeskap af landshöfdingen — så vida han är närvarande — hvilken dock icke eger rätt att i besluten deltaga, men är skyldig att göra de erinringar, som finnas af nöden, och att, då hans mening från deputerades beslut afviker, låta densamma i protokollet anteckna. För bevakande af kronans rätt är landskamreraren tillstådes med skyldighet att, om afseende å hans framställningar icke fästas, dem till proto-

kollet anmärka. Deputerade bestämma den särskilda markegången å ränte-, tionde- samt andra dermed jemförliga persedlar för det löpande året, hvilken upptages i markegångstaxan under litt. A. mom. 1:o och hvilken numera hufvudsakligen endast har betydelse såsom grund för de liqvider enskilde emellan, som äro en följd af med afseende å årlig markegång träffade öfverenskommelser, hvartill förnämligast äro att hänföra frälsräntor. Vidare hafva deputerade att bestämma det *årspris*, som i markegångstaxan upptages under litt. B och som saknar all sjelfständig betydelse, utan endast ingår i beräkningen af det medelpris för de senaste tio åren, efter hvilket ej mindre kronans behållna och anordnade räntor och tionde enligt en år 1855 utfärdad författning skulle få af räntegifvaren lösas, än ock kronans arrenden, der de äro bestämda i spanmål, skola med penningar utgöras. Hvad åter angår sjelfva det tioåriga medelpriset eller medelmarkegångspriset, som i markegångstaxan upptages under litt C, uträknas detsamma å landskontoret. Slutligen hafva deputerade att utsätta värdet å vissa persedlar och tjenstbarheter, hvilka enligt gällande författningar skola i markegångstaxan införas och der upptagas såsom underafdelningar under litt. A. Hit höra pris å vissa soldatbeklädnads-persedlar, vakansafgifter, underhåll åt tågande trupper samt bröd åt fångar under forsling, allt af väsentlig betydelse endast för vissa grenar af statsförvaltningen. Till ledning för markegångsdeputerade vid prisens bestämmande skola priskuranter å fullgjorda och afradsgilda varor af de persedelslag, som upptagas i markegångstaxan, upprättas såväl för städerna som för landet. Priskuranterna till markegången under litt. A upprättas på landet fögderivis af fullmäktige, utsedda å kommunalstämma, en för hvarje socken, hvilka i medlet af oktober månad sammanträda med kronofogden och i öfverensstämmelse med medeltalet af de pris, fullmäktige hvar för sin socken uppgifva, stadga det pris på hvarje under taxerubriken upptagen persedel, hvilket såsom ortens gångbara bör till länets markegångsförrättning uppgifvas. Kronofogden skall jemväl yttra sin mening och, derest denna skiljer sig från de af fullmäktige stadgade pris, låta sitt afgifna yttrande åtfölja priskuranten. Vid samma tid, d. v. s. i medlet af oktober månad, skola magistraterna i länets städer aflemna uppgift på de i staden då gångbara pris å samma persedlar. Hvad angår priskuranterna till markegången under litt B eller det s. k. årspriset, skola de för städerna uppgöras, i öfverensstämmelse med torgprisen under oktober, november, december, januari, februari och mars månader, af magistraten efter hvarje månads slut, samt för landet fögderivis af särskilda nämnder,

bestående dels af minst 4 och högst 8 räntegifvare, valda skiftesvis af de socknar, konungens befallningshafvande bestämmer, och dels af ett motsvarande antal af konungens befallningshafvande utsedde män, kände för sakkunskap och oveld, helst räntetagare, hvilka nämnder sammanträda med kronofogden 2:ne gånger årligen, nemligen i början af januari och i slutet af mars, då priskuranter upprättas, vid det förra tillfället för de tre sista månaderna af det förflutna, och vid det senare tillfället för de tre första månaderna af det löpande kalenderåret, med åliggande för kronofogden att anmärka, huruvida han i något fall anser andra pris än de uppgifna hafva varit i orten gällande, äfvensom att särskildt utsätta de vid marknader och andra samlingsställen å landet gångbara pris; varande derjemte föreskrifvet, att i afseende å sådana artiklar, hvilka i allmänhet utgöra föremål för afsalu, endast de pris böra tagas i betraktande, hvilka äro gångbara vid så kallad kontant försäljning. Öfver förutnämnda båda slag af priskuranter upprättar landskontoret sammandrag med utsatt medelpris för hela länet eller markegångsdistriktet, om länet är i särskilda sådana indeladt, hvilka sammandrag jemte öfriga ärendet rörande handlingar derefter framläggas för markegångsdeputerade. Dessa hafva då att efter noggrant öfvervägande af kända förhållanden och med ledning af de uppgjorda priskuranterna bestämma markegångspriset; deputerade äro således icke ovilkorligt bundna af priskuranterna, men då de frånträda dessas medelpris, böra skälen dertill i hvarje fall uti protokollet anföras, hvilken omständighet af Riksdagen år 1881 särskildt åberopades till stöd för dess af Kongl. Maj:t jemväl bifallna anhållan om borttagande af den edgång, som deputerade dessförinnan hade att före markegångsförrettningens början fullgöra. Då skiljaktiga meningar bland deputerade yppas, sker omröstning, hvarvid de flestes mening blifver gällande, och om rösterna utfalla lika för två olika pris å samma persedel, skall medelbeloppet deraf såsom markegångspris upptagas. Den fastställda markegångstaxan skall skyndsamligen kungöras i länets kyrkor med besvärshänvisning, i hvilket afseende gäller, att besvär få hos kammarkollegium anföras så väl af räntegifvare eller räntetagare och annan missnöjd, som ock af kammarkollegii advokatfiskal, derest han skulle finna något å kronans vägnar vara att erinra; och kommer beslut om ändring af den under litt. A i taxan upptagna markegång att gälla till förmån allenast för den eller dem, som den vunna ändringen i rättan tid sökt, hvaremot hvarje i behörig ordning fastställd förändring i det under litt B bestämda årspris kommer att tillämpas inom hela länet eller markegångsdistriktet, utan afseende derå om ändringen ge-

nom besvär af flera eller färre blifvit föranledd. Öfver kammarkollegii beslut få underdåniga besvär hos Kongl. Maj:t anföras, och skola dylika besvär från räntegifvare eller räntetagare ingifvas hos konungens befallningshafvande innan klockan tolf å trettionde dagen från delfäendet.

Förslag om ändring af gällande markegångsbestämmelser föreligga nu uti 2:ne till utskottets behandling hänvisade motioner, afgifna den ena under n:o 30 af herr *A. Kihlberg* och den andra under n:o 172 af herr *A. P. Danielson*, uti hvilken sistnämnda motion herr Nils Petersson instämt. Herr Kihlbergs motion afser endast förändring af sättet för uppgörande af priskuranterna till årspriset för landet, i hvilket afseende han anför, att i och för de föreskrifna sammanträdena, hvarvid endast gäller att uppgifva ortens pris å några få räntepersedlar, nämndens samtliga ledamöter nödgas företaga tidsödande och kostsamma resor, hvilket framkallar missnöje och ofta nog föranleder flertalet af nämndens ledamöter att uteblifva från sammanträdet. Dessa resor måste jemväl anses onödiga, eftersom ändamålet skulle på ett mycket enklare, men likväl mera tillförlitligt sätt vinnas, om nämndens ledamöter finge insända sina skriftliga vota till kronofogden, som deretter hade att uträkna medeltalet af de inkomna prisuppgifterna samt jemte eget utlåtande insända protokoll deröfver till länsstyrelsen. En sådan anordning skulle ock, enligt motionärens förmenande, förekomma ett missbruk, som vid nämndens personliga sammanträde kan göra sig gällande derigenom, att en ledamot genom att votera sist i ordningen och dervid uppgifva ett oskäligt högt eller lågt pris kan lyckas erhålla det medelpris, han önskar; och föreslår i följd häraf motionären, att Riksdagen ville för sin del besluta förändrad lydelse af 2 § 3 mom. i kongl. kungörelsen den 11 maj 1855 i enlighet med ett af motionären derom afgifvet förslag.

Herr *Danielsons* motion deremot är af vida större omfattning. Han anser de gällande bestämmelserna vara i de flesta fall olämpliga och böra ändras. Motionären framhåller, hurusom handel och näringar rätt väsentligt förändrats sedan år 1855; de ökade och förbättrade samfärdsmedlen hafva utjemnat varuprisen, så att samma vara betingar samma pris på vida större omkrets än förr, och enär handeln såväl i städerna som på landsbygden numera vanligen sker genom uppköpare och återförsäljare, alltså genom mellanhänder och icke direkt emellan producenten och konsumenten, hafva icke heller de i 1855 års kungörelse omförmälda torgprisen i städerna den betydelse nu som då.

Motionären vill häraf draga den slutsatsen, att priskuranterna, hvilkas upprättande förorsakar resor och besvär, äro onödiga och utan ändamål, men om det skulle pröfvas nödigt att bibehålla på förhand uppgjorda förslag till ledning för deputerade vid markegångsprisens bestämmande, anser motionären, att priskuranterna så väl för städerna som för landsbygden lämpligen kunna upprättas af de årliga taxeringsnämnderna, hvilka hafva att syssla med skatteförhållanden och bestå af män, som väl känna orten och der rådande varupris samt representera såväl räntegifvare som räntetagare; och synes motionären anse, att der priskurant, som taxeringsnämnderna hade att upprätta, borde omfatta hela det gångna året, men med särskilda medelpris för hvardera halfåret. Vidare anser motionären, att kammaradvokatfiskalens befogenhet att i sin helhet påyrka ändring i de af landstingens deputerade upprättade markegångstaxorna, likasom kammarkollegii rätt att efter godtfinnande besluta en sådan ändring böra inskränkas till de fall, då det kan gälla kronans rätt, eller ock att, derest kollegii beslutanderätt icke varder sålunda inskränkt, den enskildes rätt till anförande af besvär öfver kammarkollegii beslut bör underlättas och att de formaliteter, som kollegium i ty fall vanligen föreskrifver, betydligt förenklas samt skyldigheten att för kostnad och skada ställa borgen borttagas. Äfvenledes finner motionären det skola leda till förenkling, om de varor, som fortfarande äro i de olika länens markegångstaxor upptagna, men som inom länen icke utgöra räntepersedlar eller beräknas mellan räntegifvare och räntetagare, blefve ur markegångstaxorna uteslutna. Af nu anförda skäl hemställer motionären, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta omarbета de i kongl. kungörelsen den 11 maj 1855 och möjligen i andra författningar befintliga stadganden, som röra grunderna och sättet för markegångsprisens bestämmande, i de delar och i det syfte, han här ofvan angifvit, och så, att allt, som när denna fråga, sammanföres uti en författning, äfvensom att markegångstaxorna i möjligaste mån förenklas, samt att Kongl. Maj:t täcktes, om möjligt, till nästa riksdag afgifva förslag till förordning i ämnet; varande af motionären slutligen begärdt, att det utskott, till hvilket motionen blefve öfverlemnad, skulle utförligare motivera och affatta det af honom afsedda skrifvelseförslaget.

Innan utskottet inlåter sig på närmare behandling af de föreliggande motionerna, anser sig utskottet böra framhålla, att markegångsnumera har för statsverket förlorat det väsentligaste af sin bety-

delse. Hvad angår statsverkets inkomster, äro såväl räntan som tionden genom kongl. förordningen den 23 juli 1869 omsatta och fixerade i penningar. Sedan 1871 bestämmes arrendet för statens utarrenderade egendomar i endast penningar, och de äldre arrendekontrakten, som stadga spanmålsarrenden att lösas efter markegång, gå så småningom till ända. Rust- och rotehållarnes beklädnadsskyldighet har upphört; samtliga vakansafgifter, med undantag af vissa tillfälliga rotevakansafgifter och de afsuttna kavalleriregementenas hästvakansafgifter, utgå med de i lagen den 5 juni 1885 bestämda penningebelopp. Vidkommande åter statsverkets af markegång beroende utgifter, hvilka i följd af de indelta ränte- och tiondeanslagens indragning varit ganska betydliga, äro desamma numera ansenligt reducerade genom skedda löne-regleringar och indelningssättningens fixering eller utbyte mot kontanta anslag. Härmed tror sig utskottet hafva styrkt sitt påstående, att hela markegångsinstitutionen numera är af ringa vikt för staten. Deremot har från en annan synpunkt, som tillkommit efter 1855, markegången erhållit en mycket stor och omfattande betydelse i följd af kongl. förordningen den 11 juli 1862, hvarigenom stadgas, att presterskapets löner inom hela riket skola beräknas uti persedlar och endast till en mindre del i penningar, samt att persedlarne i regeln skola lösas efter tioårig medelmarkegång. Likaledes har markegången betydelse med afseende å utarrenderingen af åtskilliga ecklesiastika hemman och lägenheter; och då härtill kommer, att frälseräntor, likasom åtskilliga andra liqvider enskilda emellan bero på markegång, är det uppenbarligen fortfarande en samhällsangelägenhet af största vikt, att markegångsprisen på ett tillförlitligt sätt upprättas och blifva ett uttryck för de rätta varuvärdena.

Då utskottet nu öfvergår till granskning af herr *Danielsons* motion, förekommer först till behandling frågan om behöfligheten af priskuranter eller primäruppgifter till ledning för deputerade vid markegångens bestämmande, hvilken fråga motionären vill besvara nekande. Härutinnan är han visst icke ensam, och samma åsigt har förfäktats uti motioner, väckta inom Andra Kammarerna åren 1878, 1879 och 1880, ehuru de icke föranlett någon Riksdagens åtgärd. Utskottet håller dock före, att denna åsigt i ej ringa mån påverkats af det mindre tillförlitliga sätt, hvarpå priskuranterna, särdeles från städerna, stundom befinnas upprättade, samt i öfrigt grundar sig på en icke fullt klar uppfattning af markegångens rätta betydelse. Väl må det vara sant, att i följd af lättade kommunikationer varumärkena å skilda orter numera äro betydligt utjemnade och icke förete sådana skiljaktigheter som förr, men säkert

är dock, att samma vara vid en viss tid icke har samma värde man och man emellan å alla orter inom ett helt län. Då nu emellertid markegångspriset utgör ett för hela länet gällande legalt pris, måste det, för att vara rättvist mot alla, i sig innebära sammanfattningen af de inom länets skilda delar gällande pris eller med andra ord utgöra medeltalet af dessa pris; markegångspriset är så att säga artificiellt eller abstrakt, och det låter tänka sig, att det priset i verkligheten icke gäller på något ställe inom länet. Men med hänsyn härtill och om man besinnar, att de af landstinget utsedda deputerade svårigen kunna ega den kännedom om prisförhållandena inom länets alla delar, som erfordras för ett riktigt fastställande af markegången, måste man, synes det utskottet, medgifva nyttan, ja nödvändigheten för deputerade att till ledning för sitt omdöme ega tillgång till prisuppgifter från länets skilda delar. Särskildt visar sig detta i fråga om det s. k. årspriset, hvartill priskuranterna upprättas under vintern, då varuomsättningen eger rum, under det att samma årspris af deputerade definitivt fastställs först i början af påföljande november månad, då alltför väl de under vintern gällande prisen kunnat falla i glömska. På grund häraf och då priskuranterna ingalunda äro för deputerade bindande, derest de befinnas felaktiga eller af annan anledning otillförlitliga, kan utskottet ej dela motionärens åsigt om lämpligheten af priskuranternas borttagande.

Motionären tyckes också ej strängt hålla på denna sin åsigt, eftersom han eventuelt föreslår, att priskuranternas upprättande bör öfverlemnas åt taxeringsnämnderna; men enär dessa nämnder, som äro tillsatta för ett helt annat speciellt ändamål, ingalunda kunna antagas nöjaktigt representera räntegifvares och räntetagares skiljaktiga, men lika berättigade intressen, i hvilket afseende den nuvarande anordningen, åtminstone hvad landet angår, måste anses lemna större trygghet, samt härtill kommer, att taxeringsnämnderna sammanträda på en sådan tid af året, att det ifrågasatta uppdraget icke lämpligen kan af dem utföras, finner sig utskottet icke heller i denna del kunna biträda motionärens förslag.

Hvad åter angår kammarkollegii och kammaradvokatfiskalens befogenhet med afseende å markegångstaxan, behagade kammaradvokaten af utskottets redogörelse härofvän finna, att kammarkollegium icke eger rätt att godtyckligt ändra den samma, utan endast pröfvar anförda besvär, äfvensom att kammaradvokatfiskalen eger att klaga endast å kronans vägnar och då det gäller kronans rätt, hvaruti icke ens motionären föreslagit någon inskränkning.

Med afseende å enskilda personers rätt att anförda besvär öfver

kammarkollegii beslut i fråga om markegångstaxan innehåller 1855 års kungörelse, på sätt ofvan nämnt blifvit, att underdåniga besvär böra innan klockan tolf å trettonde dagen från delfäendet af räntegifvare eller räntetagare ingifvas hos konungens befallningshafvande, som dem till kollegium genast insänder, men af de utaf kammarkollegium i särskilda fall meddelade besvärshänvisningar har utskottet inhemtat, att den klagande hänvisas att ingifva eller med posten i förutbetaladt bref insända besvären till kongl. finansdepartementet, hvarjemte, utom åtskilliga bestämmelser med afseende å besvärens undertecknande m. m., föreskrifves, att enskild part skall för den kostnad och skada, han kan blifva af Kongl. Maj:t skyldig känd att till vederparten gälda, bifoga borgen, undertecknad af tvenne vederhäftige män, de der borga en för begge och begge för en. Utskottet vågar icke bestämdt yttra sig i fråga om kammarkollegii befogenhet att föreskrifva, det besvären skola aflemnas på annat ställe än 1855 års kungörelse bestämmer, samt inskränker sig, beträffande borgen för kostnad och skada, hvarom föreskrift lærer i alla kammarkollegii besvärshänvisningar meddelas, till uttalande af den uppfattning, att föreskriften härom så mycket hellre synes kunna i markegångsmål borttagas, som det oftast torde vara svårt att i dylika mål finna någon bestämd vederpart.

Vidkommande slutligen motionärens hemställan om en förenkling af markegångstaxan genom uteslutande af sådana varor, som icke utgöra räntepersedlar inom länet eller beräknas mellan räntegifvare och räntetagare, får utskottet, som nogsamt finner, att åtminstone flertalet af de under litt. A. mom. 1 upptagna persedlar måste bibehållas så länge, som skattefrälseräntor finnas i enskild ego, men som anser öfriga underafdelningar under nämnda taxerubrik kunna, derest andra möjligen erforderliga anordningar vidtagas, uteslutas ur taxan, till samma hemställan tillstyrka bifall.

Sedan utskottet sålunda behandlat herr Danielsons motion, öfvergår utskottet till herr *Kihlbergs* motion. Stadgandet, att de nämnder, hvilka å landet hafva att upprätta priskuranter till det årspris, som ingår i beräkningen af det tioåriga medelmarkegångspriset, skola för ändamålet sammanträda med kronofogden två gånger årligen å lämpligt och, så vidt möjligt är, centralt beläget ställe inom fögderiet, föranleder onekligen stundom rätt besvärliga och kostsamma resor, för hvilka någon ersättning icke finnes genom allmän författning beredd. Härigenom kan alstras likgiltighet för dessa viktiga förrättningar och fall saknas icke, då vid sammanträdena varit tillstädeskommande endast ett fåtal ledamöter, hvilka derigenom varit oförhindrade att vid priskuranternas upp-

rättande gå ensidigt till väga. Då utskottet, som strängt håller på priskuranternas nödvändighet, tillika finner det vara af högsta vikt, att de äro tillförlitliga, har utskottet icke kunnat undgå att känna sympati för motionärens förslag, som afser att befämja detta ändamål, och utskottet skulle måhända derföre kommit att i väsentliga delar förorda detsamma, derest icke under öfverläggningen inom utskottet det befunnits, att herr Danielsons mera vidtgående framställning innefattade uppslaget till en förändring, som utskottet funnit beaktansvärd och som, derest den vinner framgång, gör den af herr Kihlberg föreslagna anordning onödig.

Det har inom utskottet erinrats, hurusom det tioåriga medelmarkegångspriset, som år 1855 infördes för att utgöra den grund, hvar efter de skattskyldige hade att årligen erlægga lösen för kronans såväl behållna som indelta ränta och tionde, numera, sedan räntan och tionden blifvit omsatta i penningar och till beloppet fixerade, icke är för nämnda ändamål behöfligt, samt att dess förnämsta nuvarande betydelse är att vara normen för utgörandet af presterskapets löner, utbetalningen af vissa ännu kvarstående indelningsersättningar och erläggandet af en del arrendeafgifter. Det kan icke förnekas, att med afseende å förhållanden, som skola fortvara under en följd af år, medelmarkegångspriset lemna en större trygghet än hvarje års skiftande markegång, men deremot synes det kunna ifrågasättas, huru vida för det tioåriga medelmarkegångsprisets fastställande nödigt är att bibehålla den nuvarande, med stora besvär och kostnader förenade apparaten af särskilda s. k. årspris, hvilka i öfrigt sakna all betydelse, eller huruvida icke ett fullt tillfredsställande resultat skulle ernås derigenom, att det tioåriga medelmarkegångspriset bestämdes efter medium af tio års löpande markegångspris. Mot det efter nu gällande grunder upprättade medelmarkegångspriset såsom norm för arrendes erläggande har den anmärkningen blifvit framställd, att deri icke någon hänsyn toges till prisförhållandena under arrendeåret. Det är i sjelfva verket svårt att bestämma den tidpunkt, då ett års spanmålspris kunna anses vara stadgade; på somliga ställen i vårt land tröskas säden på fältet och varder genast såld, och nog torde det kunna sägas, att i följd af lättade kommunikationer och besparing af arbetskraft medelst användande af maskiner i jordbrukets tjänst skörden numera kommer tidigare ut i marknaden än förr varit möjligt. Med hänsyn till det ändamål, som medelmarkegångspriset numera afser, torde således inga större betänkligheter möta mot att låta det löpande årets markegångspris ingå i beräkningen af medelmarkegångspriset. Genom årsprisets borttagande blefve markegångssättningen mycket förenklad. Priskuranterna borde

bibehållas, men då städernas priskuranter, som upprättas af magistraterna, af hvilka man i allmänhet icke kan fordra kännedom om eller intresse för gängse prisförhållanden, ej så sällan, enligt hvad erfarenheten gifvit vid handen, lemna åtskilligt att önska med afseende å tillförlitligheten, skulle tvifvelsutän ett bättre resultat vinnas, om deras upprättande öfverlemnades åt särskilda, af städerna utsedda personer, som hade att sammanträda inför magistraten. Ansåges det s. k. räntetagareintresset böra särskildt representeras vid upprättandet af priskuranterna för landet, så kunde den för bestämmandet af priskuranterna till årspriset nu befintliga organisationen af markegångsnämnder tillämpas. En följd af det samband, som komme att uppstå mellan årsmarkegång och medelmarkegång, vore, att ändring i årsmarkegångspriset komme att gälla för alla inom länet eller markegångsdistriktet utan afseende derå, om ändring blifvit föranledd genom besvär af flere eller färre.

Utskottet har funnit sig tilltaladt af detta förslag, som dock med hänsyn till frågans vikt torde kräfva en mångsidigare undersökning och utredning, än utskottet deråt kunnat egna; i följd hvaraf, och under åberopande af hvad härofvän i fråga om herr Danielsons motion blifvit anfördt, utskottet tillåter sig vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes *dels* taga i öfvervägande, huruvida icke grunderna för det tioåriga medelmarkegångsprisets bestämmande kunde på så sätt förändras, att, med borttagande af det s. k. årspriset, medelmarkegångspriset för hvarje år blefve medium af samma års och de nio föregående årens löpande markegångspris, samt derefter, så fort ske kan, för Riksdagen framlägga förslag till en derpå byggd ny förordning angående grunderna och sättet för markegångsprisens bestämmande, omfattande samtliga dit hörande stadganden och således jemväl föreskrifter om hvad enskilde hafva att iakttaga vid anförande af besvär öfver kammarkollegii beslut om ändring i markegångstaxorna, med afseende hvarå den största möjliga lättnad torde böra den klagande beredas, *dels* ock låta komma under ompröfning, huruvida icke för vinnande af önskvärd förenkling de persedlar, som nu finnas i de olika länens markegångstaxor upptagna, men som

inom samma län icke utgöra räntepersedlar eller beräknas mellan räntegifvare och räntetagare, må kunna ur markegångstaxorna uteslutas.

Stockholm den 13 april 1888.

På utskottets vägnar:

LUDV. ESSÉN.

Herr *Björkman* har begärt få antecknadt, att han på grund af ledighet från riksdagsgöromålen icke deltagit i behandlingen inom utskottet af förevarande motioner.
